

Eszterlanc II.

a Káva Színházi Nevelési Csoport komplex programjának leírása

Takács Gábor

A KÁVA Színházi Nevelési Csoport⁸ 1994 szeptemberében állította rendszerbe Eszterlanc című komplex TIE foglalkozását, mely a 13-14 éves korosztálynak készült. Játékunk a fiatalkori kábítószerelés kiváltó okait vizsgálta. Programunkat több mint száz alkalommal játszottuk Budapesten ill. több vidéki városban, így kb. 3000 gyerek volt vendégünk két év alatt.

Nem külső kényszer, hanem a csoport belső kontrollja hívta életre játékunk második változatát. Valójában a sokadik változatról van szó, azonban bármennyit alakítottunk is az eredeti ötleten, a lényegét, vagyis a fókuszot, a tanulási területet, a nevelési célt mindannyiszor érintetlenül hagytuk. 1996 szeptemberében döntöttünk úgy, hogy programunkat gyökeresen átalakítjuk. Szerepet játszott ebben, hogy úgy éreztük, játékunk kezd enyhén unalmassá válni, néhol egy osztályfőnöki óra hangulata kísért, a színház lehetőségeit nem a feladathoz mértén használtuk ki. Természetesen ide tartozik, hogy még mindig izgat bennünket a téma sokrétűsége.

A szerkezet-átalakítás a téma és a fókusz megváltoztatásával járt együtt. A mostani foglalkozás egy közösség életét boncolgatja, arra keresve a választ, vajon miféle felelősséggel tartoznak egymás iránt a közösség tagjai (tartoznak-e egyáltalán)? Hogyan változnak meg a viszonyok, ha a közösség egy tagja nagyon nagy bajba kerül? Megtartottuk központi szereplőnket, Völgyi Esztert, és azt sem vetettük el, hogy a változások elindítója a kábítószer.

A továbbiakban röviden ismertetem az új foglalkozás szerkezetét és menetét, lehetőséget adva az érdeklődőknek az összehasonlításra. Úgy gondolom, kellő áttekintéssel még három-négy program elkészíthető ugyanerre a főtémára. Nem állítom, hogy nekünk ez az utolsó változatunk.

A játék témája:

Megismerkedünk egy ember életével, aki egy képzeletbeli általános iskola 8. osztályának a tagja. Játsszunk az osztály életéről és kapcsolatrendszeréről!

A játék fókusza:

Tartoznak-e egymás iránt felelősséggel az osztály tagjai? Ha igen, miféle felelősségről van szó? Mi történik, ha egyikünk nagyon nagy bajba kerül?

A program szerkezete

1. <i>A vendégek fogadása + Völgyi Eszter szobrai</i>	7. <i>Szünet</i>
2. <i>Színházi jelenet + rövid megbeszélés</i>	8. <i>Színházi jelenet</i>
3. <i>Színházi jelenetek + rövid megbeszélés</i>	9. <i>Szaktevélmények + Eszter naplója</i>
4. <i>Fórum-színház</i>	10. <i>Kiscsoportos munka</i>
5. <i>Kiscsoportos munka</i>	11. <i>Beszámoló</i>
6. <i>Rövid beszámoló</i>	12. <i>Völgyi Eszter szobrai + a foglalkozás zárása</i>

Az óra menete

1. A vendégek fogadása

A foglalkozásvezető fogadja az előtérben a gyerekeket. Tisztázzuk, hogy voltak-e már hasonló programon. Főbb vonalaiban megismerik a foglalkozás szerkezetét. A játék bizonyos elemeit mi kínáljuk, nagyobbik része azonban az együttműködésünkből fog megszületni.

A teremben Völgyi Eszter, a világhírű szobrász alkotásait láthatják a gyerekek (a színészek magukból formázzák meg ezeket), majd arra kérjük őket, adjanak címet, címeiket a műveknek.

Tanári célok:

A játékhangulat megteremtése, kommunikáció kialakítása az osztállyal, alapinformációk közlése.

2. Színházi jelenetek

Egy tévéshow résztvevői, nézői a gyerekek. A műsorban a riporterek V. Esztert műveiről, életéről kér-

⁸ A Káva Színházi Nevelési Csoport 1996. november 20-án tartja a Vaskor című TIE foglalkozásának bemutatóját Gödöllőn. A Kerekasztal munkásságát követő TIE-társulat (amely az Eszterlanc című foglalkozással kezdte meg működését) az előzőhöz hasonlóan ezt a programját is a 14 év körülieknek ajánlja. A programban szereplő színházi előadás szövegválogatása Paavo Haavikko Vaskor című műve nyomán született, Perényi Balázs rendezésében. A foglalkozás és a társulat vezetője Takács Gábor. (A szerk.)

dezzetik. Eszter mindenre válaszol, azonban a kamaszkorára vonatkozó kérdések elől kitér, ezzel néhány kínos pillanatot szerez. Meglepetés a műsorban Luca (Eszter hajdani iskolatársa), aki majdnem romba dönti Eszter taktikáját. A jelenet után gyorsan tisztázzuk vendégeinkkel, hogy észrevettek-e valami furcsát Eszteren, ill. mi derült ki főszereplőnkéről.

Tanári célok: Apró lépésekkel bevonni a gyerekeket a játékba, újabb ismeretek Eszterről

Történetünket Eszter kamaszkorában folytatjuk, visszautazunk időben a 14 éves korig. Két újabb jelenet következik. Az elsőben Luca megkéri barátnőjét, hadd aludhasson náluk (Eszter szülei ezt nem engedik meg).

A másodikban két különböző tanári véleményt hallunk Eszterről és az osztályáról. A jelenetek után röviden összefoglaljuk Eszter eddig megismert tulajdonságait.

3. Fórum-színház

A játékhoz a drámatanárok által felajánlott helyzet a következő:

Az iskolában a tanári kar szakmai indokok alapján ketté akarja vágni az osztályt. Az osztálytársak Esztert választották szószólójuknak. A gyerekek feladata felkészíteni arra, mit mondjon ebben a helyzetben. A drámatanárok feladata, hogy a túl rámenős, túl laza, hiteltelen megoldásokat szerepből visszautasítsák. Meg kell küzdeni azért, hogy valami sikert elérjenek. Elképzelhető, hogy egy vagy több gyerek játékban segít Eszternek.

Tanári célok:

Játékban összefoglalni Eszter tulajdonságait; elérni, hogy a résztvevők azonosuljanak az osztállyal és Eszterrel; szimpatikussá tenni a főszereplőnket – ez a játék nagyon fontos hangulati elem.

4. Kiscsoportos munka

A drámamunka témája: találunk ki egy olyan eseményt, amire Eszter akár sok év múlva is szívesen emlékezhetne. Ez az esemény közte és az osztály között történt. Ajánlott munkaformák: tabló, gondolatkövetés, naplóírás, csoportos improvizáció.

Mivel több kisebb csoportban dolgoztunk, röviden bemutatjuk egymásnak az elkészült játékokat, így közös tudássá válik Eszter és az osztály kapcsolata. E játék után *szünetet* tartunk.

Tanári célok:

A gyerekek helyezkedjenek az osztály szerepébe; erősítsük az összetartozás érzését a közösségen belül.

5. Színházi jelenet

A helyszín egy diszkó, itt látjuk Esztert, amint kábítószerrel vásárol (valószínűleg nem először és nem utoljára).

6. „Szakvélemények” és Eszter naplója

Az előbb látott jelenet után egy pillanatra „kilépünk” történetünkéből, és megpróbáljuk megérteni, hogy pontosan mi történt. Mekkora súlya van a történeteknek? Monológokat hallunk, melyek különböző szempontokból beszélnek a *speed* nevű szerről. Egy orvosi, egy jogi és egy pszichológiai „szakvéleményt” hallunk, majd Esztertől egy naplórészletet, amiben a kábítószerrel kapcsolatos érzéseiről, félelmeiről beszél. Tisztázzuk, hogy mindannyiunk számára érthető-e az, ami eddig történt.

7. Kiscsoportos drámamunka

A csoport első lépésben összegyűjtheti az osztály lehetőségeit. Pl.: szólnak a tanárnak, szólnak a rendőrségnek vagy a szülőknek, beszélnek egy orvossal, nem tesznek semmit, vagy éppen beszélni akarnak Eszterrel stb. Kérdés, hogy az osztály tagjai hogyan reagálnak a történetekre, mit gondolnak. Fontos, hogy mit miért tesznek, mi a következménye a döntésüknek Eszterre nézve. A döntésüktől hogyan változik meg Eszter és az osztály kapcsolata? Hangsúlyt kell helyezni egy igaz osztálykép megteremtésére (azt nehéz lenne elhinni, hogy az osztály minden tagjának egyformán szimpatikus vagy ellenszenves Eszter). A beszámolókból ismerjük meg a három kiscsoport munkájának eredményeit.

Tanári célok:

Annak mélyebb megértése, hogy abban a helyzetben, amikor egy velünk élő, szeretett ember nagy bajba kerül, mit tehet az a közösség, amelynek tagja.

8. A foglalkozás zárása, Eszter szobrai

Befejezésként azt kérjük vendégeinktől, hogy két csoportban dolgozva alkossanak magukból egy szobrot vagy szoborcsoportot, amelyet a felnőtt Eszter készíthetett. Munkacímeink: 1. Jégvilág; 2. Kín.

Az Eszterlánc című TIE-program új változatát eddig négy alkalommal játszottuk. A tapasztalat azt mutatja, hogy a mostani játék életkorilag „passzol” a 13-14 éves korosztályhoz, a közösségi élet problémái jó játék- és vizsgálódási lehetőséget jelentenek.